

Vervolg op de Van Mechelen-zaak

Citation for published version (APA):

Spronken, T. (1997). Vervolg op de Van Mechelen-zaak. *Nieuwsbrief Strafrecht*, (1), 3-5.

Document status and date:

Published: 01/10/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Redactioneel

Voor u ligt het eerste nummer van de Nieuwsbrief Strafrecht. De stroom informatie over de ontwikkelingen binnen het strafrecht is voor de daarin werkzame juristen, gelet op de vaak hoge werkdruk, nauwelijks bij te houden. De opzet van de Nieuwsbrief is om juristen in de strafpraktijk een helder, beknopt en leesbaar overzicht te geven van actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied, en dat samengebundeld in één blad. Ook de essentie van recente rechtspraak, die veelal nog niet elders is gepubliceerd, wordt weergegeven. Zo vindt u in dit nummer samenvattingen van interessante uitspraken, informatie op het gebied van wetgeving, de stand van zaken naar aanleiding van het Securitel-arrest en een overzicht van de daarop gevolgde uitspraken in strafzaken, waarin door de verdediging een beroep op het Securitel-arrest is gedaan.

Ook complicaties rondom het horen van anonieme getuigen blijven de gemoederen bezig houden. In dit nummer vindt u uitspraken waaruit blijkt dat het einde nog niet in zicht is. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag of de wettelijke regeling van de bedreigde getuige, mede gelet op recente Straatsburgse jurisprudentie, nog wel onverkort kan worden toegepast, maar ook om de wijze waarop deze regeling in de praktijk wordt gehanteerd, waardoor men steeds weer voor verrassingen komt te staan.

Soms is het bijna niet meer te volgen. Zo blijkt de Hoge Raad het proces-verbaal van verhoor van de RC van een bedreigde getuige, dat niet conform art. 295 Sv op de zitting is voorgelezen, aan te merken als schriftelijk bescheid. Het mededelen van de korte inhoud van dit proces-verbaal wordt, anders dan gewoonlijk, niet

gelijkgesteld met voorlezen. Omdat de verdediging op de zitting van het Hof niet verzocht had de anonieme getuige (nogmaals) te horen en er nog ander bewijs was, kon het schriftelijke bescheid voor het bewijs gebruikt worden (HR 19 november 1996 en HR 20 mei 1997; zie rubriek Rechtspraak).

Deze constructie heeft tot gevolg dat een toetsing ingevolge art. 342 lid 2a Sv aan de voorschriften, waaraan de RC bij het verhoor van de bedreigde getuige moet voldoen, omzeild kan worden. Immers art. 344 derde lid Sv verbindt aan het gebruik van schriftelijke bescheiden houdende anonieme verklaringen voor het bewijs slechts de voorwaarden dat de bewijsbeslissing in belangrijke mate steun moet vinden in andersoortig bewijs en dat door of namens de verdachte niet op enig moment in het geding te kennen is gegeven de anonieme bron te horen. Toch klopt er iets niet. De verdediging had namelijk in de zaak van het eerstgenoemde arrest al bij de rechtbank om het verhoor van de anonieme getuige verzocht. Hoe kan dan vervolgens een proces-verbaal van verhoor door de RC conform de regeling bedreigde getuigen nog meewerken aan het bewijs als schriftelijk bescheid? Immers, als de verdediging 'in enig stadium van het geding' verzocht heeft de anonymus te horen, mag een schriftelijk bescheid houdende een verklaring van deze anonymus niet meer meewerken aan het bewijs. Hoe dan ook, de verdediging doet er goed aan steeds te verzoeken het proces-verbaal van de verklaring van de bedreigde getuige voor te lezen, dan wel op iedere zitting te verzoeken de anonymus te horen, want anders komt er van de toetsing aan de waarborgen waarmee een verhoor van een bedreigde getuige is omkleed weinig terecht.

Over deze en andere zaken zullen wij u door middel van deze Nieuwsbrief op de hoogte houden.

Wij hopen dat de Nieuwsbrief zal voldoen aan de gewekte verwachtingen en zal voorzien in de behoefte om snel en adequaat op de hoogte te blijven van wat er zich in de strafpraktijk afspeelt. Wij staan open voor suggesties ter verbetering en stellen het zeer op prijs informatie te ontvangen waaraan volgens u in de Nieuwsbrief aandacht moet worden besteed.

Deze Nieuwsbrief Strafrecht is afgesloten op 23 september 1997. De redactie hoopt dat u berichten inzendt voor de Nieuwsbrief. Voor het komende nummer is de uiterste datum hiervoor 21 oktober.

Vervolg op de Van Mechelen-zaak

Naar aanleiding van de uitspraak van het EHRM in de Van Mechelen-zaak d.d. 23 april 1997 is een kort geding gevoerd waarin een gedetineerde onmiddellijke invrijheidstelling heeft gevorderd omdat hij is veroordeeld op basis van een verklaring van een anonieme getuige. In de Van Mechelen-zaak heeft het EHRM o.a. het horen van anonieme getuigen buiten aanwezigheid van de raadsman of verdachte via een telecommunicatieverbinding in strijd geoordeeld met de vereisten van artikel 6 lid 3d EVRM. De anonieme getuige was in de strafzaak van de gedetineerde op gelijke wijze gehoord.

De President van de Rechtbank Den Haag wees de vordering op 1 augustus 1997 af. Interessant is de wijze waarop de Haagse President de vordering toetst aan de Straatsburgse jurisprudentie.

Casus

B is tot in hoogste instantie veroordeeld wegens medeplegen van het voorhanden hebben van wapens en cocaïne. Een verklaring van een anonieme burger-getuige die conform de regeling van art. 226a e.v. Sv als bedreigde getuige is gehoord speelt een belangrijke rol in het bewijs. De getuige verklaart dat hij/zij wapens heeft zien uitladen door K, een medeverdachte van B, uit een auto die aan B toebehoorde. De vraag aan de getuige op welke dag hij/zij dit had waargenomen werd door de rechter-commissaris belet. De getuige gaf slechts aan dit in de periode van 1-7 juli 1994 te hebben waargenomen. B kon aantonen dat hij de bewuste auto pas op 7 juli 1994 in bezit had gekregen. De wapens werden later aangetroffen in het door de anonieme getuige aangegeven pand. Daarnaast werd een grote hoeveelheid cocaïne aangetroffen. Het overige bewijs was voornamelijk 'circumstantial'. Zo werden bijvoorbeeld sleutels aangetroffen van het pand, waar later de wapens en cocaïne werden gevonden, in een andere auto van B, die hij aan een vriend had uitgeleend. Deze vriend kende de bewoner van het pand waar de wapens en cocaïne werden aangetroffen. B was met een groep mensen onder wie ook K zich bevond naar de wereldkampioenschappen voetbal in Detroit gereisd, maar B ontkende, kennelijk leugenachtig, K persoonlijk te kennen.

Gevolgen van de zaak Van Mechelen

Vlak nadat het EHRM uitspraak had gedaan in de zaak Van Mechelen zijn kamervragen gesteld over de repercussies voor de Nederlandse strafrechtpraktijk van deze zaak (zie NJB 1997, p. 1150 e.v.). Men wilde onder andere weten of het arrest gevolgen heeft voor andere veroorde-

lingen die mede berusten op anonieme verklaringen.

Op 30 juni jl. heeft de Minister deze vraag beantwoord (Aanhangsel Handelingen TK 1996-1997, nr. 1496). Daarbij is door de Minister nagegaan in welke vergelijkbare zaken de vervolging nog loopt of nog niet tot een onherroepelijke uitspraak is gekomen en in welke zaken korter dan zes maanden geleden een onherroepelijke uitspraak is gedaan. Leidraad is daarbij geweest of de bewijsconstructie voor een bepalend deel steunt op getuigenverklaringen van politieagenten die als bedreigde getuigen anoniem zijn gehoord. Volgens de Minister waren er nog twee zaken aanhangig waarin dit het geval was. De onderhavige zaak is door de Minister niet genoemd, kennelijk omdat het hier een burger-getuige betreft.

Gesloten systeem van rechtsmiddelen?

De grondslag voor de vordering in kort geding tot onmiddellijke staking van de executie van de gevangenisstraf is dat de Staat onrechtmatig handelt als de executie van een gevangenisstraf op grond van een vonnis of arrest dat tot stand is gekomen in strijd met fundamentele rechtsbeginselen, wordt voortgezet.

Hierbij is aangehaakt bij de uitspraak van de HR 1 februari 1991, NJ 1991, 413, die gewezen is naar aanleiding van de uitspraak van het EHRM in de Kostovski-zaak. Ook in deze zaak verzocht een ander dan de klager in de Kostovski-zaak om staking van de executie van een gevangenisstraf. De vordering werd in die zaak afgewezen, omdat er nog geen uitspraak van het EHRM was. De Hoge Raad overwoog in deze zaak dat het onverenigbaar is met het gesloten systeem van rechtsmiddelen in strafzaken dat de veroordeelde de gelegenheid zou hebben

langs de weg van een vordering op grond van onrechtmatige daad de beslissing van de strafrechter of de aanvaardbaarheid van de procedure opnieuw door de burgerlijke rechter te laten toetsen. Echter: 'In aanmerking genomen de uit de art. 1.5 en 13 EVRM voortvloeiende verplichtingen tot het verzekeren van de in art. 6 EVRM neergelegde rechten en tot het voorzien in een "recours effectif/effective remedy" in geval van schending van die rechten, moet echter op voormelde regels een uitzondering worden aanvaard, in geval een uitspraak van het Europese Hof waarmee de strafrechter bij zijn beslissing geen rekening heeft kunnen houden, noopt tot de slotsom dat die beslissing tot stand is gekomen op zodanige wijze dat niet meer kan worden gesproken van een eerlijke behandeling van de zaak in de zin van art. 6 lid 1 eerste zin EVRM.'

Toetsing in kort geding

Interessant is hoe de President de onherroepelijke uitspraak van de strafrechter toetst aan de Straatsburgse jurisprudentie inzake anonieme getuigen (Van Mechelen, Doorson en Kostovski). De Staat had bij pleidooi betoogd dat de rechter in kort geding terughoudendheid in acht behoort te nemen bij het beoordelen van de wijze waarop een onherroepelijke beslissing van de strafrechter tot stand is gekomen. Volgens de Staat moet de kort geding-rechter bij de beoordeling van de vraag of de bewezenverklaring in beslissende mate op anonieme verklaringen berust, afgaan op de oordelen van de rechterlijke instanties in de strafprocedure. In casu hadden zowel het Hof als de Hoge Raad geoordeeld dat de bewijsbeslissing in belangrijke mate steun vindt in andersoortig bewijsmateriaal. De Staat was van mening dat deze beslissing in kort geding

niet kan worden getoetst.

De President trekt zich daarvan echter niets aan, hetgeen blijkt uit de navolgende overweging:

'In zijn arresten inzake van Mechelen e.a. (§ 50), Doorson en Kostovski, waarin het gebruik van anonieme getuigen in strafzaken door het EHRM werd getoetst aan art. 6 §§ 1 en 3(d) zag het EHRM het als zijn taak "to ascertain whether the proceedings as a whole, including the way in which evidence was taken, were fair". Bijgevolg moet in dit kort geding - summary, maar wel in het voetspoor van genoemde arresten - worden getoetst of het strafproces waarin eiser in hoger beroep is veroordeeld, als geheel genomen, eerlijk is verlopen. Indien buiten redelijke twijfel is dat dit niet het geval is geweest, is er reden voor de kort geding-rechter om in te grijpen in de lopende detentie.

Om die beoordeling, over het geheel, te kunnen maken, is het noodzakelijk de verschillende namens eiser genoemde criteria (A t/m C) eerst afzonderlijk te bezien. Het gaat daarbij om de volgende kwesties:

A Door de nationale rechter dient voldoende duidelijk te worden gemaakt waarom het noodzakelijk was dat de als anonieme getuigen gehoorde personen anoniem dienden te blijven, resp.

B dat voldoende tegenmaatregelen zijn genomen ter compensatie van beperkingen op het recht van de verdediging om aanwezig te zijn bij het getuigenverhoor c.q. om de getuige direct te ondervragen; en

C het bewijs waarop de nationale rechter het daderschap van eiser heeft aangenomen, mag niet uitsluitend dan wel in beslissende mate zijn gelegen in de verklaringen van de anonieme getuige(n).'

Uit het Doorson-arrest leidt de President af dat criterium C in zoverre op zichzelf staat dat het bewijs hoe dan ook niet enkel of in overwegende mate op anonieme verklaringen mag rusten, zelfs niet als de onder B bedoelde beperkingen voldoende zijn gecompenseerd.

De President toetst vervolgens uitvoerig en gemotiveerd of in casu aan voornoemde criteria is voldaan. Hij gaat na of het bewijs van daderschap in enge zin, m.a.w. welke bewijsmiddelen zijn gebruikt voor het bewijs dat B betrokken is bij de strafbare feiten, nog op andere bewijsmiddelen is gebaseerd dan de anonieme getuigenverklaring en onderwerpt aldus de bewezenverklaring aan een zelfstandige, zij het marginale, toets. De President komt tot de conclusie dat de bewezenverklaring niet in beslissende mate is gebaseerd op de anonieme getuigenverklaring, dat voldoende duidelijk is gemaakt dat de getuige anoniem diende te blijven en dat niet valt uit te sluiten dat de wijze van verhoor gelet op de ernst van het feit en het gewicht van de anonieme getuigenverklaring in de bewijsconstructie nog door de Straatsburgse beugel kan.

Bron: President Rb. Den Haag (mr. Punt) 1 augustus 1997, rolnummer 97/883, nog niet gepubliceerd; hoger beroep ingesteld.

Telefoongesprekken advocaten afgeluisterd in penitentiaire inrichtingen

Eind juli 1997 ontstond beroering in de pers omdat een aantal advocaten had geconstateerd dat alle telefoongesprekken met gedetineerden in de Gevangenis De Geniepoort in Alphen aan den Rijn digitaal werden opgeno-